

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՊԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է 140 դր. 75
Վեցամսեայ ,, 75
Մեկ ծամուցումը տողին 5 դր. ուղ. է
Ստորագրութիւնները կանխիկ են:
Ստորագրութիւնները ամսական 1 րդ
էւ 1 ծիկն կը սկսուին:

Դուրս ելքայի քաղցիր եկբուն ճամբա
ծառքը առնողին վրայ է:
Լրագրոյ վերաբերեալ ճամակ կամ ո
եւ իջե գրութիւն խմբագրին պիտ
ուղղուի. եւ ասոնց ճամբուն ծախ
քը խրկողին վրայ է:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 15 ՓԵՏՐՈՒՄ

Պաղղոյ օրէնսդրական ժողովին բաց
ման առ թիւը Ա. Վարդէնի կայսեր խո
սած ատենարանութեան խաղաղական յոյ
տարարութիւններն ու յոյսերը մի և նոյն
ազգեցութիւնը չըրին ամեն տեղ:

Մոլդով լրագրիւններն ընդ հանրապետ շատ
գոհ չեն երեւիր կայսեր խօսքերէն: Պր
խաւորապէս անմիջամտութեան սկզբուն
քին վրայ ըրած դատողութիւններն ան
հաճոյ կը թուին իրենց:

Պաղղական Օրինիւն—Կաթիւնալ
լրագիրն ալ կայսեր խօսքերուն մէջ մութ
մնացած կէտեր կը դնէ, և խաղաղական
խնդրոյն դարձ կը հարցունէ թէ Զ.Ո.
մի մէջ զաղղական զօրքերուն նախընտ
պէս կրնայ համաձայնել անմիջամտութեան
սկզբունքին հետ, և կը ծանուցանէ թէ
Մատթիոյ ու Բրուսիոյ գետապանները դժ
գոհութիւն ցուցուցին են կայսեր ատեն
արանութիւնէն: Զ.Ո. ինքն իր խօսք
տեղիայի կառավարութեան ձեռնարկու
թիւններուն վրայ պահած լուծիւնը բա
րի նշան մը չըրեր իրենց: Սանտալո
« Պաղղիա իր ձեռնարկութիւնը չըրնար
արդար դատարան պաշտպանութեան »
խօսքը Ա. Կենտիկի, Զուգարիայի և ու
րիշ անկախութեան փախաբող ազգայնա
մար անկարկութիւն մը երեւցեր է Մատ
թիոյ գետապանին:

Մատթիոյ Մոլդով խորհրդարանին
բացումը օրը Ա. Վ. իր խօսքին թաղու
հայն ըրած ատենարանութիւնն ալ զոր
նե լրիւ թուով հրատարակել խոստացանք:

« Միւրոյր և պարտաւոր »

« Մեծ գոհութիւն կը դառնայ ժո
ղովին մէջ վերադառնալու և ձեռք օ
ժանդակութեանն ու խորհրդոյր ղիւն
լուս վրայ »

« Օտար տէրութեանց հետ ունեցած
յարաբերութիւններս բարեկամական և
գոհացուցիչ են միշտ. և վստահութիւն
ունիմ որ Եւրոպայի տէրութեանց խոհե
մութիւնը ընդ հանուր խաղաղութեան աւ
րուելուն առաջը կ'առնու »

« Մեծ կարեւորութիւն ունեցող
անցքեր անցան Խաղաղ մէջ. Մատթե
լով որ Խաղաղիւններն ազատապէսք է թող
ւին իրենց անկախ գործերն իրենց կ'օր
գի զնեղու, արժան չ'առանցի այն գործե
րուն մէջ գործով միջամտութիւն մը ընել:
Այս նիւթիս վրայ դրութիւններ պիտի
ներկայացուին ձեզ »

« Խորհրդարանիս վերջին նստերուն
գործում ժամանակը իմացուցի ձեզ թէ
անցեալներն Մատթեանի մէջ հաստատու
գաղանկներն անգլիութիւնները գիտապ
տաւորեր էին Մատթիոյ կայսեր, Պաղ
ղիստոյ կայսեր, Բրուսիոյ խնամակալ
իշխանին և Ռուսիոյ կայսեր գործակա
ցութեամբ Սուլթանին հետ պայմանա
դրութիւն մը ընելու որուն զօրութեամբ

զինուորական առժամանակեայ օժանդա
կութիւն մը պիտի տրուէր անոր տէրու
թեան մէկ մասին մէջ բարեկարգութիւնն
հաստատուելու համար:

« Այս օժանդակութիւնը տրուեցաւ
Պաղղիական զօրաց բանակ մը իրիւկելով
Մատթեան միւս տէրութեանց ալ ներ
կայացուցմամբ: Սուլթանն ալ բազմա
գուն զօրք խրկեց Մատթեան յաջողակ
զօրապետի մը հրամանատարութեան ներ
քէ, և վստահութիւն ունիմ որ խաղա
ղութիւնը քիչ ժամանակէն կը վերահաս
տատուի այն դաւառին մէջ և պայմանա
րութիւնն ալ իր նպատակին կատարելա
պէս հասած կըլլայ:

« Վստահապէս ծանուցի ձեզ խորհր
դարանին նիստերուն գործում ժամանակը,
թէ Զինատան խրկած պատգամաւորիս
կողմէն Զինատանի կայսերական կառա
վարութեան եղած խաղաղական առաջար
կութիւնները գոհացուցիչ արդիւնք մը
չունենալով, իմ ծովային ու ցամաքային
զօրութիւններս ինչպէս նաեւ իմ դաշնա
կից Պաղղիստոյ կայսեր զօրութիւնները
Զինատանի հիւսիսային գաւառներուն
դէմ կը քաշեն զաշնակից տէրութեանց
արդար առաջարկութիւններուն ուժ տա
լու համար, և ի որո իշխն ալ յատուկ
գետապանութեամբ Զինատան խրկու
թէ Զինաց կառավարութեան հետ դաշնադ
րութիւն ընելու համար:

« Պահութեամբ կը ծանուցանեմ ձեզ
թէ դաշնակից զօրութեանց գործողու
թիւնները կատարեալ յաջողութեամբ պը
տակուեցան: Ի՞նչ օրէնքներն եղած
բերքերն առնուելէ և Զինաց բանակին
հետ քանի մը պատերազմներ ըլլալէ ետեւ,
դաշնակից զօրութիւնները կայսերական
Իշխն մայրաքաղաքին տիրեցին, և իշխն
կողմն ու Պաղղիստոյ կայսեր գետապան
Ս.Ո. սեպուհը պատաւաւոր ու գոհացու
ցիչ լուծում մը ձեռք բերին բոլոր վեճի
տակ եղած ինքիւններուն վրայ:

« Այս գործողութիւններուն և ա
սոնց ետեւէն եկած բանակցութիւններուն
մէջ դաշնակից տէրութեանց հրամանա
տարներն ու գետապանները խնամ բարեկա
մական համամտութեամբ մը վարուեցան:
Այս նիւթիս վրայ թուղթեր պիտի ներ
կայացուին ձեզ:

« Հնդկաստանի երկիրներուն վեճակը
օր ըստ օրէ կը բարեկաւեայ, և վստահու
թիւն ունիմ որ անոնց գրամական վեճա
կըն ալ հեռակէտէ մասնակից կըլլայ ընդ
հանուր բարեկաւութեան:

« Եւր Օւլթանայի բնիկներուն մէկ
մասին ազատամբութիւնը յիշեալ գաղթա
կայնութեան մէկ մասին անդորրութիւնն
բաւրեց. բայց յոյս ունիմ որ ձեռք առնը
լած միջոցները խաղութիւնը կը դադ
րեցնեն և իմ կառավարութեանս թոյլ
կուտան այնպիսի կարգադրութիւններ
ընելու որ անգամ մըն ալ չ'արտահայ
թան:

« Իւսիսային Սուրիայի Միւս
թեան նահանգներուն մէջ ծանր վեճեր
ծագեցան: Ահապէս է ինչ խորին ուշադ
րութեամբ մը նկատել այս անցքերը, որ
իմ ժողովրդեանս արեւակից և մտերիմ
բարեկամութեան անդիւշ հատ յարաբերու

թիւններով հետը կա չուած աղբիւր եր
ջանութեանն ու բարորութեանը կրնան
զայլել: Ար փախաբում ի սրտէ որ այն վե
ճերը կարենան գոհացուցիչ կերպով մը
կարգի դրուիլ: Միայն ալ—Վստահաց
ժողովրդեան բարորութեանը համար ու
նեցած համակրութիւնն աւելի կը մեծնայ
իմ անդրանիկ որդւոյս (Պաղթիս իշխանին)
մօտերս Վերիկա գացած ժամանակը տե
սած բարեկամական սիրալիր ընդունելու
թեամբ: Այս առթիւ արժան կը հա
մարիմ յայտնել թէ որչափ հաճութիւն ըզ
դացի Վստապոյի և Իւսիսային Վերի
կայի հարաւորներուս թէ իմ անձիս և թէ
աթոռիս ունեցած անձնակազմութեանը
վրայ երբոր Պաղթիս իշխանն իրենց պցե
րութեան դացի էր:

« Պաղղիստոյ կայսեր հետ 1860
յունուար 20 թ. առեւտրական դաշնադրու
թեան վրայ յաւելուած պայմանադրութիւն
մը ըրի նոյն դաշնադրութեան նպատակին
հասնելու համար:

« Վստահապէս Մարտիկայի թագա
ւորին հետ ալ պայմանադրութիւն մը ը
րի դրական սեփականութեանց իրաւուն
քը փոխադարձաբար պաշտպանելու հա
մար: Յիշեալ պայմանադրութիւնները պի
տի ներկայացուին ձեզ:

« Զեր խնամութեանն ու հոգածու
թեանը կը յանձնեմ վստահութեամբ թա
ղաւորութեանս մեծ շահերը, և ջերմե
ռանդութեամբ կաղաչեմ Վստակարողին
Մատթեոյ որ իր օրհնութեամբ նախա
դահէ ձեր խորհուրդներուն, և ձեր մտա
ծութիւնները հաստատուեն ի կատարու
մըն իմ հաստատուն բաղձանացս որ է ժո
ղովրդեան բարեկեցութիւնն ու երջան
կութիւնը: »

Այս ատենարանութեան մէջ ալ Իւ
րոպական ինքիւններուն վրայ ըրած յոյ
տարարութիւնները մեծ տարբերութիւն
մը չունին Վարդէնի կայսեր ըրած յոյ
տարարութիւններէն: Միայն թէ Մոլ
ղիոյ (Մաղադէ) ուրիշ տէրութեանց հետ
ունեցած յարաբերութիւններուն համար
բարեկամական և գոհացուցիչ կրտէ: Իսկ
Վարդէնի կայսեր ատենարանութիւնն ա
սանկ խօսք մը ըրած չէ:

Մատթեանի վերաբերեալ խօսքերուն
մէջ ալ թաղու հին զաղղիական զօրաց
հոն մնալուն առ ժամանակեայ ըլլալը թէ
պէտ կը պիտի, բայց պայմանաւոր դա
լուն պէս մեկնեալուն վրայ հաստատ յոյս
չ'ցուցներ, որ ուշադրութեան արժանի է:

Մոլդովի խորհրդարանին առաջին
նիստը նշանաւոր եղաւ Խաղաղական խնդ
րոյն վրայ յուզուած վեճարանութեամբ մը
որուն մէջ եղած յայտարարութիւններն
ուշադրութեան արժանի են:

Հարցուեցաւ կառավարութեան պաշ
տօնակցներուն թէ Խաղաղ միութեան
գործին Մոլդովի կառավարութեան հա
ձութիւն տալը Պաղղիոյ հետ եղած բա
րեկամական յարաբերութեանց միաս չըն
լու, և թէ Զ.Ո. ինքն ու Վ. Կենտիկի
զիրենք երկու տէրութեանց (Պաղղիոյ

ու Մոլդովի) մէջ անհամաձայնութեան
պատճառներ չեն պատճառուիր:

Այս հարցումներուն վրայ Զ.Ո. Ուր
ալ պատասխան տալով երկու տէրու
թեանց Խաղաղ նկատմամբ բռնած քա
ղաքականութեան տարբերութիւնները ցը
ցուց: Չանաց հաստատուելու թէ Մոլ
ղիս սրտանց և յայտնի համակրութիւն
ունի Խաղաղ միութեան դէմ, բայց
Պաղղիա անոր թշնամիներուն նպատաւ
ւոր ըլլալու ջանացեր է: Այս առթիւ անհայ
նիւ անմիջամտութեան աղաւթը խաղաղ
բռնելու մասին երկու տէրութիւններն
ալ համաձայն են: Վերջապէս Վ. Կենտիկի
վրայ Մարտիկայի խորհրդարանի խորհրդա
րարութիւնն ալ չեն ուզեր:

Յիշեալ խորհրդարանութիւնը ը
րաւ նաեւ թէ Երանանու Շրէշներուն
զխաւորները մահուան չ'ախի դատա
պարտուին չառանց մեծ տէրութեանց գոր
ծակներուն հաւանութեան:

Բրուսիոյ տէրութեան պատգամաւոր
բաց խորհրդարանին մէջ ալ Խաղաղական
խնդիրը յուզուելով, ժողովը Վարդէնի
անակնկալ որոշում մը ըրաւ:

Թագաւորին առ խորհրդարանը ուղ
ղած ատենարանութեան պատասխան ը
լալու համար խորհրդարանին պաշտպանած
ուղերձին մէջ Խաղաղ խնդրոյն վրայ խօսք
մը չ'ըստուելով, Մ. Վ. Կենտիկի անդ
առաջարկեց որ ուղերձին մէջ յայտարա
րութիւն ըլլայ թէ Բրուսիոյ տէրութիւ
նըն ու բոլոր Վերմանիս կամ չունին Խ
աղաղ մէջ կատարուած իրողութիւնն
րուն յաւաքագրութեանն ու հաստա
տութեանը դէմ կենալու:

Այս առաջարկութեան վրայ երկար
վեճարանութիւն ըլլալէ ետեւ, որուն դէմ
շատ խօսք ըրաւ նաեւ Բրուսիոյ կառավա
րութեան արտաքին գործոց պաշտօնեան
ժողովը վերջապէս ըլլելի ձեռք դրին և
146 թուին դէմ 189 թուեց ընդունեց:

Ժողովին այս որոշումը խորին աղբե
ցութիւն մը ըրաւ: Ոչ միայն Բրուսիոյ ալ
և բոլոր Եւրոպայի մէջ, վստահ լուսա
րիւր քաղաքականութեանը մեծ հարուած
մ'է:

Վերմանիս լրագիր մը Բրուսիոյ ժո
ղովրդեան ազատամիտ մասին կողմնէ թա
ղաւորին ներկայացած ուղերձ մը կը հը
րատարակէ, որուն մէջ Ե. հաստանի վը
րայ չ'հետեւալ ծանրակշիւ խօսքերը կան:

« Եւրոպական խաղաղութեան մէջ ոճիւր
մը գործեց, որ կրնայ և պէտք է հաստուցա
նէ: Հաստաւորաց գաղաղութիւնը արդէն
երկար ժամանակէ ի վեր դատապարտա
ծ է Ե. հաստանի բաժանումը իբրեւ անիրաւ
և քաղաքականապէս սխալ գործ մը: Ռու
սիա ամենէն մեծ և զրեթէ միակ օգուտը
քաղեց Ե. հաստանի բաժանումէն, վստ
ահ զի այն երկիրները իր տէրութեան գաւառ
ներուն հետ խառնելով անոնց միջոցաւ
մինչև Բրուսիոյ և Մատթիոյ մէջ տեղերը
յառաջացաւ, և անոնց մէջ քաղաքական
զարգացումը կ'արգիւ: Վերմանիս լաւ
կը հասկնայ այս բանը, և ազատ չէ տա
կաւին այն փառաբան զոր Ռուսիոյ հի

4:40 PM 2:01 PM 1:00